

Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Ruh Sağlığı Problemi Olan Bireylere Yönelik İnanç ve Tutumlarına Eğitimin Etkisi

The Effect of Education on Beliefs and Attitudes of Social Work Students Towards Individuals with Mental Health Problems

Ümmügülsüm AYSAN,¹ Zülal KÖKEL²

ÖZ

Amaç: Ruhsal bozukluğu olan bireyler sosyal çalışmacıların, önemli müracaatçı gruplarındandır. Öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik inançlarını, tutumlarını ölçmek, veriler doğrultusunda ders programlarını ve içeriklerini düzenlemek önemli bir sorumluluk olarak görülmektedir. Ancak sosyal çalışmacıların veya sosyal çalışmacı adaylarının, ruhsal bozukluğa ilişkin inançları ve tutumlarıyla ilgili çalışmalar oldukça kısıtlıdır. Bu çalışmanın amacı sosyal hizmet öğrencilerinin, ruhsal hastalığı olan bireylere yönelik tutum ve inançları üzerinde eğitimin etkisini incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya, bir devlet üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde eğitim gören 59 üçüncü sınıf öğrencisi dahil edilmiştir. Öğrencilere, Psikolojide Seçme Konular dersini almadan önce ve sonra anketler uygulanmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, üç bölümden oluşan soru formu kullanılmıştır. İlk bölümde, “Kişisel Bilgi Formu”; ikinci bölümde, “Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ)”; üçüncü bölümde ise, “Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği (RSTTÖ)” kullanılmıştır. Veriler, SPSS 22 programı kullanılarak, Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: RSTTÖ toplam puanında (T= 288.5 z= -2.412 p=0.016), iyi niyet (T= 244 z= -2.241 p=0.025) ve toplum ruh sağlığı ideolojisi (T= 245,5 z= -2.019 p=0.043) alt boyutlarında olumlu yönde gelişmeler olurken, korku/dışlanma alt boyutunda anlamlı bir değişiklik olmamıştır (T= 292.00 z= -.663 p=0.507). RHYİÖ toplam puanında (T= 181.5 z=-3.378 p<0.001), çaresizlik ve kişilerarası ilişkiler (T= 242.5 z= -2.950 p=0.003) ile tehlikelilik (T= 160,00 z= -3.652 p< 0.001) alt boyutlarında olumlu yönde değişiklikler olurken, utanma alt boyutunda herhangi bir değişiklik gözlenmemiştir (T= 47.00 z= -.749 p=0.454).

Sonuç: Psikolojide Seçme Konular dersi sosyal hizmet öğrencilerinin ruhsal hastalığı olan bireylere yönelik tutum ve inançlarını olumlu yönde etkilemiştir. Utanma ve korku/dışlanma alt boyutlarında ise herhangi bir değişiklik gözlenmemiştir. Ruh sağlığı sorunu olan bireylere hizmet sağlayan meslek mensupları yetiştiren bölümlerin müfredatlarında öğrencilerin bu bireylere yönelik inanç ve tutumlarında olumlu etki yaratacak düzenlemeler yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal hizmet, sosyal hizmet öğrencileri, ruhsal hastalığa yönelik inanç, ruhsal hastalığa yönelik tutum.

ABSTRACT

Aim: Individuals with mental disorders are among the important client groups of social workers. It is seen as an important responsibility to measure the beliefs and attitudes of students towards individuals with mental disorders and to organize the curriculum and contents in line with the data. However, studies on the beliefs and attitudes of social workers or social worker candidates towards individuals with mental disorders are very limited. The aim of this study is to examine the effect of education on the attitudes and beliefs of social work students towards individuals with mental illness.

Geliş Tarihi/Received: 30.05.2022 **Kabul Tarihi/Accepted:**06.10.2022 **Çevrimiçi Yayın Tarihi/Available Online Date:**21.10.2022

Doi: 10.57224/jhpr.1123205

¹ Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul. ORCID: 0000-0002-5489-763X, mail: ummugulsun.aysan@sbu.edu.tr

² Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Hamidiye Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul. ORCID: 0000-0002-5000-8081, mail: zulal.kokel@sbu.edu.tr

Cite this article as: Aysan, Ü., Kökel, Z. Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Ruh Sağlığı Problemi Olan Bireylere Yönelik İnanç ve Tutumlarına Eğitimin Etkisi. J Health Pro Res 2022; 4(3): 153-163.

Method: 59 third year students studying at a state university Social Work Department were included in the study. Questionnaires were administered to the students before and after taking the Selected Topics in Psychology course.

As a data collection tool in the research, a questionnaire consisting of three parts was used. In the first part, "Personal Information Form"; in the second part, "Beliefs Towards Mental Illness Scale (BMI)"; in the third part, "The Community Attitudes Towards The Mentally Ill" was used. Data were analyzed with the Wilcoxon signed-rank test using the SPSS 22 program.

Results: While there were positive developments both in the total attitude score (T= 288.5 z= -2.412 p=0.016) and sub-dimensions of goodwill (T= 244 z= -2.241 p=0.025) and community mental health ideology (T= 245,5 z= -2.019 p=0.043), there was no significant change in the fear/exclusion sub-dimension (T= 292.00 z= -.663 p=0.507). Also, there were positive changes in the sub-dimensions of helplessness and interpersonal relationships (T= 242.5 z= -2.950 p=0.003) and dangerousness (T= 160,00 z= -3.652 p< 0.001) as well as in the total belief score (T= 181.5 z=-3.378 p<0.001). However no change was observed in the sub-dimension of shame (T= 47.00 z= -.749 p=0.454).

Conclusion: Selected Topics in Psychology course positively affected the attitudes and beliefs of Social Work students towards individuals with mental illness. No change was observed in the sub-dimensions of shame and fear/exclusion. It is recommended that regulations be made in the curricula of departments that train professionals who provide services to individuals with mental health problems, which will have a positive effect on students' beliefs and attitudes towards these individuals.

Key Words: Social work, social work students, beliefs toward mental illness, attitudes toward mental illness.

Giriş

Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre sağlık, "sadece hastalık veya sakatlığın olmayışı değil, beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halidir" (1). Tanımdan da anlaşılacağı üzere ruh sağlığı, genel olarak sağlığın önemli bir bileşenidir. Nitekim ruh sağlığı meselesi, bireylerin en üst seviyede iyilik haline ulaşması için çalışan sosyal hizmetin de konularından biri olmaktadır. Psikiyatrik sosyal hizmet kapsamında, sosyal çalışmacıların, ruh sağlığı alanında çalışan meslek elemanları arasında yer aldığı bilinmektedir (2, 3). Bu noktada ruh sağlığına ve ruh sağlığı sorunlarına biyopsikososyal model çerçevesinde yaklaşan sosyal çalışmacıların (4) birey, aile, grup ve toplumla sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirmesi beklenmektedir (5). Sosyal çalışmacıların, tüm bunları yaparken insan haklarına uygun şekilde, sosyal adaleti sağlama amacıyla mikro, mezo ve makro seviyede iyilik halini artırmaya odaklanması gerekmektedir (4, 3).

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından, ruhsal bozukluk, "... ruhsal işlevselliğin altında yatan ruhsal, biyolojiyle ilgili ya da gelişimsel süreçlerde işlevselliğe bir bozulma olduğunu gösteren, kişinin biliş, duygu düzenlemesi ve davranışlarında klinik açıdan belirgin bir bozukluk olmasıyla belirli bir sendromdur." şeklinde tanımlanmaktadır (6). Ruhsal

bozukluğu olan bireylerin bir yandan, sağlıklı ilişkili problem yaşarken, diğer yandan insanların ayrımcılık, damgalama ve önyargılarıyla mücadele ettiği, evde, işte, okul hayatında vb. pek çok alanda sorunla karşılaştığı bilinmektedir (7, 8). Tarihin pek çok döneminde, ruhsal bozukluğu olan bireylerin farklı şekillerde damgalanmaya, ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kaldığı aktarılmaktadır (9). Nitekim ruh sağlığı çalışanlarının tutumlarının da bu süreçte etkili olduğu (10, 11), yapılan bazı çalışmalarda ruh sağlığı alanında çalışanlar içinde de damgalayıcı tutumlara sahip olanların bulunduğu ifade edilmektedir (12, 13, 14). Sosyal hizmetin temel değerlerinden birisi de ayrımcılık yapmamaktır. Sosyal adaleti düstur haline getirmiş olan sosyal çalışmacıların ve sosyal çalışmacı adaylarının her türlü önyargıdan arınmış olması gerekmektedir (15).

Bu noktada sosyal çalışmacıların hem ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik tutum ve davranışlarında önyargıdan, ayrımcılık ve etiketlemeden arınması, hem de toplumun bilinçlendirilmesi açısından öncülük etmesi beklenmektedir. Öğrencilik yılları bu tutum ve inançların, sosyal hizmetin mesleki etik ve değerleri açısından şekillenmesinde önemli bir dönem olarak görülmektedir (16, 17). Nitekim tutum ve inanç açısından öğrencilerin durumunu tespit etmenin ve bu doğrultuda

eğitimlerini şekillendirmenin önemli olduğu düşünülerek, bu çalışma planlanmıştır.

Literatür incelendiğinde ruhsal bozuklukları olan bireylere yönelik inanç ve/veya tutumu ölçen çalışmalar hemşirelik (18, 19, 20, 21), tıp (22, 23) gibi farklı disiplinlerden sağlık çalışanları veya sağlık alanında eğitim gören öğrenciler arasında yapılmış olsa da sosyal hizmet alanında oldukça sınırlıdır. Küçükkaraca ve Akçay'ın, 279 sosyal hizmet lisans öğrencisi ile yaptıkları çalışmada, sosyal hizmet lisans öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançlarının olumlu olduğu, sosyal hizmet eğitiminin ve ruh sağlığı ile ilgili bilimsel çalışmalara katılmanın, öğrencilerin konuya yönelik inançlarını olumlu yönde etkilediği şeklinde bulgulara ulaşılmıştır (8). Konuyla ilgili bir diğer araştırma olan Kara'nın çalışmasında ise, 28 sosyal hizmet öğrencisinin, ruhsal hastalıklar hakkında verilen dersin öncesinde ve 14 haftalık eğitim sonrasında "Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnançlar Ölçeği" ile değerlendirildiği belirtilmektedir. Çalışma sonunda, verilen teorik eğitimin, öğrencilerin konuya dair inançlarını olumlu yönde etkilediği ifade edilmektedir (24). Zellman ve arkadaşlarının sosyal hizmet öğrencilerinin, ruhsal bozuklukları olan bireylere yönelik tutumlarını ölçmek için yaptıkları çalışmada ise, öğrencilerin çoğunluğunun damgalayıcı tutumlara sahip olmadığına yönelik bulgulara ulaşıldığı belirtilmektedir (16).

Bu veriler doğrultusunda, literatüre katkı sunmak, sosyal hizmet eğitiminin sosyal hizmet öğrencilerinin, ruhsal hastalıkları olan bireylere yönelik tutum ve inançları üzerinde etkinliğini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır.

Araştırma Soruları

I. Sosyal hizmet öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarında Psikolojide Seçme Konular dersinin etkisi var mıdır?

II. Sosyal hizmet öğrencilerinin ruhsal bozukluğu olan bireylere yönelik tutumlarında Psikolojide Seçme Konular dersinin etkisi var mıdır?

Gereç ve Yöntem

Bu araştırma ruh sağlığının sosyal belirleyicileri, ruhsal bozukluklar, ruh sağlığı alanında sosyal hizmet, damgalama gibi konuları kapsayan Psikolojide Seçme Konular dersinin, sosyal hizmet öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarına ve ruh sağlığı

problemi olan bireylere yönelik tutumlarına etkisini ölçmeyi amaçlamaktadır. 2021-2022 öğretim yılı bahar ders döneminin ilk günü öğrencilerden soru formunu doldurmaları istenmiştir. Gizliliğinin sağlanabilmesi adına öğrencilere ikinci formu doldururken tekrar girecekleri birer numara verilmiştir. Ders döneminin sonunda öğrencilerden aynı formu tekrar doldurmaları talep edilmiştir.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, bir devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan Sosyal Hizmet bölümü 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. İlk soru formunu derse kayıtlı 65 öğrenciden 59'u, ikincisini ise ilk formu da doldurmuş olan 44 öğrenci doldurmuştur.

Verilerin Toplanması ve Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, üç bölümden oluşan soru formu kullanılmıştır. Veriler, Microsoft Forms Programı üzerinden çevrimiçi ortamda toplanmıştır. İlk bölümde, demografik bilgiler ile bireylerin ruhsal bozukluğu olan yakınlarının olup olmadığı, ileride ruh sağlığı alanında çalışmayı düşünüp düşünmedikleri gibi ruhsal hastalığa ilişkin görüşlerinin yer aldığı 14 sorudan oluşan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. İkinci bölümde, "Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ)" ve üçüncü bölümde ise "Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği (RSTTÖ)" kullanılmıştır.

Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ): Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği (RHYİÖ) (Beliefs toward Mental Illness Scale (BMI)), Hirai ve Clum tarafından geliştirilmiştir (25). 2008 yılında Bilge ve Çam tarafından, ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır (26). Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği, "çaresizlik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma", "tehlikeli", "utanma" şeklinde üç alt ölçekten, yirmi bir maddeden oluşmaktadır. Bilge ve Çam tarafından yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında toplam Cronbach alpha katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur.

Çaresizlik ve kişiler arası ilişkilerde bozulma alt ölçeği için Cronbach alpha katsayısı 0.80; tehlikeli alt ölçeği için 0.71; utanma alt ölçeği için 0.69 olarak tespit edilmiştir (26). Ruhsal Hastalığa İlişkin İnançlar Ölçeği hem toplam puan, hem alt ölçek puanlarına göre yorumlanmaktadır. Ölçekten

elde edilen yüksek puan ruhsal hastalığa ilişkin olumsuz inancı ifade etmektedir. 6'lı Likert tipinde olan ölçek; "Tamamen katılmıyorum: 0", "Çoğunlukla katılmıyorum: 1", "Kısmen katılmıyorum: 2", "Kısmen katılıyorum: 3", "Çoğunlukla katılıyorum: 4", "Tamamen katılıyorum: 5" şeklinde puanlanmaktadır (25, 26).

Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği (RSTTÖ): Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeği (RSTTÖ) (The Community Attitudes Towards The Mentally İll), 1979 yılında, Taylor ve Dear tarafından geliştirilmiştir (27). Bağ ve Ekinci tarafından 2006 yılında, Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Taylor ve Dear tarafından geliştirilen ölçek 40 maddeden oluşmakta iken, Bağ ve Ekinci tarafından ölçeğin Türkçe formununun 21 maddelik bir yapıya kavuşması uygun bulunmuştur. Ölçek "toplum ruh sağlığı ideolojisi", "iyi niyet" ve "korku/dışlama" olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır (28). Cronbach alpha katsayısı ölçeğin toplamı için 0.72, iyi niyet alt ölçeği için 0.78, toplum ruh sağlığı ideolojileri alt ölçeği için 0.76 ve korku/dışlama alt ölçeği için 0.75 olarak bulunmuştur (29). Ölçek, 5'li likert tipi olup; "Tamamen katılıyorum: 1", "Katılıyorum: 2", "Kararsızım: 3", "Katılmıyorum: 4", "Kesinlikle katılmıyorum: 5" şeklinde puanlanmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma, Helsinki İlkeler Deklarasyonuna uygun şekilde yürütülmüştür. Çalışma için etik kuruldan (Tarih: 31/12/2021, sayı: 93178) izin alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi ve analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 22 programı kullanılmıştır. Nicel verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilks testi ile kontrol edilmiştir. Veriler normal dağılım göstermediğinden analizlerde Wilcoxon İşaretili Sıralar testi kullanılmıştır. Bu test aynı veri kaynağından elde edilmiş olan iki ölçüm sonuçları arasında farklılık olup olmadığını test eden parametrik olmayan bir testtir. Bağımsız gruplar arasındaki farkların ölçümünde ise Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların tanımlayıcı bilgileri ile ölçeklerden aldıkları sıra numaralarının ortalamaları Tablo 1'de sunulmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin; %86.4'ünün kadın, %88.14'ünün kentte yaşadığı, %81.4'ünün çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %5.08'inin kötü, %64,41'in orta ve %30.51'in iyi gelir düzeyinde olduğu belirlendi. Öğrencilerin; %25.2'sinin birinci, %29'unun ikinci, %22.4'ünün üçüncü ve %23.4'ünün dördüncü sınıf öğrencisi olduğu, %53,3'ünün Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersi almadığı, %82.2'sinin daha önce herhangi bir öğretim programı bitirmediği, %5.1'nin ailesinde ve %16.8'sinin çevresinde ruhsal bozukluğu olan bir birey olduğu, %15'inin psikiyatriste/psikoloğa başvurduğu ve %17.3'ünün ailesinde psikiyatrik tedavi alan/muayeneye başvuran birey olduğu görüldü. %64,41'inin ruh sağlığı problemi yok iken, ruh sağlığı problemi olan tanıdığı sahip kişilerin %78,6'sı bu kişilerle yaşamadığını belirtti. Öğrencilerin %15,25'i ruhsal hastalık ve tedavi öyküsü olduğunu beyan etti. Ruh sağlığı alanında çalışmak isteyenlerin oranı %58.62, daha önce bu alanda gönüllü çalışmalara katılanların oranı %6,78, kongre, konferans, sempozyum vb. bilimsel etkinliklere katılanların oranı ise %44,07 olarak tespit edildi. "Ruhsal sorunlu bireylerin sizde daha çok yarattığı duygu nedir?" sorusuna katılımcıların %25,9'u korku, %39,7'si sıkıntı cevabını verdi (Tablo 1).

Katılımcıların tanımlayıcı bilgilerine göre tutum ve inançlarında farklılık olup olmadığı Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri ile analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, öğrencilerin RHYİÖ puanları bakımından kızlar (SO=27.41) ve erkekler (SO=46.5) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (U=72, p<0,00). Kruskal Wallis testinden sonra yapılan ikili karşılaştırmalara göre "Ruh sağlığı sorunu olan bireylerin sizde daha çok yarattığı duygu nedir?" sorusuna "korku" yanıtını verenlerin RHYİÖ sıra ortalamaları "diğer" yanıtını verenlerin ortalamasından anlamlı düzeyde yüksektir, (KW=7.9 p=0.02). Bunun dışındaki özelliklere göre RHYİÖ puanlarında anlamlı herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine göre RSTTÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

Tablo1. Öğrencilerin tanıtıcı özellikleri; bu özelliklere göre RHYİÖ ve RSTTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması

			RHYİÖ	RSTTÖ	RHYİÖ	RSTTÖ
	N	%	$\bar{x}$	$\bar{x}$	SO	SO
Cinsiyet						
Kadın	51	86.4	42.4	40.2	27.41	28.06
Erkek	8	13.6	56.6	50.6	46.50	38.50
U					72.00	128.00
p					0.00	0.10
Yerleşim Yeri						
Kır	7	11.86	46.6	46.0	29.79	27.14
Kent	52	88.14	44.1	40.9	29.46	29.26
U					176.50	162.00
P					0.96	0.75
Gelir Durumu						
Kötü	3	5.08	39.7	26.3	19.00	16.33
Orta	38	64.41	46.8	41.8	33.13	30.37
İyi	18	30.51	40.0	44.1	25.22	29.88
KW					3.89	1.94
P					0.14	0.38
Aile Yapısı						
Çekirdek	48	81.4	43.4	41.1	29.10	28.94
Geniş	6	10.2	46.0	46.0	28.67	33.17
Tek ebeveynli	5	8.5	51.8	41.0	40.20	30.40
KW					1.93	0.35
p					0.38	0.84
Ruh sağlığı sorunu olan yakınınız var mı?						
Var	21	35.59	40.4	40.8	25.55	28.20
Yok	38	64.41	46.5	42.1	32.46	30.18
U					305.50	354.00
p					0.14	0.67
Yakınlık						
Kardeş	1	3.70	10.0	26.0	10.00	26.00
Akraba	10	37.04	43.6	39.0	14.60	11.65
Arkadaş	1	3.70	2.0	2.0	2.00	2.00
Diğer	16	59.26	42.5	42.8	14.67	14.75
U					2.71	5.90
p					0.44	0.12
Aynı evde mi yaşıyor						
Evet	6	21.4	34.2	40.6	11.83	16.30
hayır	22	78.6	44.8	43.2	17.58	15.94
U					50.00	63.50
p					0.18	0.94
Ruhsal hastalık ve tedavi öykünüz var mı?						

Var	9	15.25	41.6	45.1	26.39	31.22
Yok	50	84.75	44.8	41.0	30.65	29.18
U					192.50	205.00
p					0.49	0.74
Ruhsal sorunlu bireylerin sizde daha çok yaşattığı duygu nedir?						
Korku	15	25.9	50.1	45.4	36.47	35.93
Sıkıntı	23	39.7	46.8	39.0	32.13	24.98
Diğer	20	34.5	38.0	42.6	21.25	28.39
KW					7.90	4.00
p					0.02	0.14
Sizce ruh sağlığı sorunlarının ana nedeni nedir?						
Aile İçi Çatışma	25	42.4	40.8	39.6	25.68	27.94
Geçirilen Enfeksiyon Hastalıklar	1	1.7	36.0	36.0	14.00	19.00
Kalıtısal Yatkınlık	8	13.6	42.6	43.6	26.88	29.69
Travmatik Olaylar	19	32.2	49.2	41.9	38.29	30.00
Büyü Gibi Doğa Üstü Güçler	1	1.7	75.0	78.0	58.00	57.00
Diğer	5	8.5	41.6	41.2	22.70	31.40
KW					10.72	3.33
p					0.06	0.65
Ruh sağlığı alanında çalışmayı düşünüyor musunuz?						
Evet	34	58.62	42.5	40.2	26.94	26.86
Hayır	24	41.38	47.1	43.7	33.13	31.94
U					321.00	325.50
p					0.17	0.25
Daha önce ruh sağlığına yönelik gönüllü çalışmalara katıldınız mı?						
Evet	4	6.78	43.0	36.0	28.13	21.75
Hayır	55	93.22	44.4	42.1	30.14	30.07
U					102.50	77.00
p					0.82	0.34
Daha önce ruh sağlığına yönelik kongre, konferans, sempozyum vb. bilimsel etkinliklere katıldınız mı?						
Evet	26	44.07	41.7	38.6	28.04	25.96
Hayır	33	55.93	46.5	44.0	31.55	32.18
U					378.00	324.00
p					0.44	0.16
U=Mann Whitney-U testi değeri						
KW=Kruskall-Wallis testi değeri						
SO=Sıra numarası ortalaması						

bulunmamaktadır (Tablo 1). Katılımcıların RHYİÖ'den ve alt ölçeklerinden aldıkları ders dönemi başında ve sonunda aldıkları toplam puanlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Öğrencilerin ders dönemi sonunda ders dönemi başına göre daha olumlu inançlar geliştirdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin

toplam ölçek medyan puanı ders dönemi başında 45 (Min: 22, Max: 82) iken ders dönemi sonunda 35 (Min:6, Max:78) olarak gerçekleşmiştir. Wilcoxon işaretli sıralar testi sonucunda bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir, (T= 181.5 z=-3.378 p<0.001).

“Çaresizlik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma” (ÇKİB) alt boyutu medyan puanı ders dönemi başında 24 (Min:10, Max:44) iken, ders dönemi sonunda 18 (Min:0, Max:42) olmuştur. Wilcoxon işaretli sıralar testi bu farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (T= 242.5 z= -2.950 p=0.003).

“Tehlikelilik” alt boyutu medyan puanı ders dönemi başında 20.05 (Min: 10, Max: 35) iken ders dönemi sonunda 16 (Min:6, Max:35) olarak gerçekleşmiştir. Wilcoxon işaretli sıralar testine göre bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (T= 160.00 z= -3.652 p< 0.001).

“Utanma” alt boyutu medyan puanı ise dönem başında 0 (Min:0, Max:5) ve dönem sonunda ise 0 (Min: 0, Max:4) olduğu tespit edilmiştir. Wilcoxon işaretli sıralar testi bu farkın anlamlı olmadığını göstermektedir (T= 47.00 z=-.749 p=0.454).

Öğrencilerin RSTTÖ’den ders dönemi başında ve sonunda aldıkları puanlar Tablo 3’te verilmiştir. Buna göre öğrenciler ders dönemi sonunda ders dönemi başına göre daha olumlu tutumlar geliştirmiştir. Öğrencilerin toplam ölçek medyan puanı ders dönemi başında 41,5 (Min: 25, Max: 87) iken ders dönemi sonunda 35,5 (Min:24, Max:92) olarak gerçekleşmiştir. Wilcoxon testi sonuçları bu farkın anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır (T= 288.5 z= -2.412 p=0.016).

“İyi Niyet” alt boyutu medyan puanı ders dönemi başında 16 (Min:10, Max:42) iken, ders dönemi sonunda 15 (Min:10, Max:41) olmuştur. Wilcoxon işaretli sıralar testi bu farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (T= 244 z= -2.241 p=0.025).

“Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi” alt boyutu (TRSİ) medyan puanı ders dönemi başında 19,5 (Min: 10, Max: 36) iken ders dönemi sonunda 18 (Min:9, Max:45) olarak gerçekleşmiştir. Wilcoxon testi sonucunda bu farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir (T= 245,5 z= -2.019 p=0.043).

“Korku/Dışlama” alt boyutu medyan puanı ise dönem başında 4 (Min:2, Max:9) ve dönem sonunda ise 4 (Min: 2, Max:7) olduğu tespit edilmiştir. Wilcoxon işaretli sıralar testine göre bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (T= 292.00 z= -.663 p=0.507).

Tartışma ve Sonuç

Yapılan araştırmanın sonucunda, öğrencilerin Psikolojide Seçme Konular dersi aldıktan sonra ruh sağlığı sorunu olan bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde değiştiği tespit

edilmiştir. Toplam tutum puanında, iyi niyet ve toplum ruh sağlığı ideolojisi alt boyutlarında olumlu yönde gelişmeler olurken korku/dışlanma alt boyutunda anlamlı bir değişiklik olmamıştır. Benzer çalışmalara bakıldığında, Danacı ve arkadaşları tarafından, Tıp Fakültesi öğrencilerinin şizofreniye yönelik tutumlarını ölçmek için, birinci sınıfta henüz hiç eğitim görmemiş öğrencilere uygulanan anket, beşinci yılda psikiyatri stajını tamamladıktan sonra tekrarlanmıştır. Beş yılın sonunda öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde değiştiği saptanmıştır (30). Öz ve İnci’nin çalışmasında da, Hemşirelik bölümündeki öğrenciler, Psikiyatri dersini almadan önce, dersin kuramsal bilgisini aldıktan sonra ve dersin uygulamasını yaptıktan sonra değerlendirilmiş olup, hem dersin teorik bilgisinden sonra hem de uygulamasından sonra ruh sağlığı sorunları olan bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (19). Ancak, eğitim alan ve almayan öğrencilerin ruhsal sorunları olan bireylere yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark bulunduğu dair sonuçlara ulaşan çalışmaların yanı sıra belirgin bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalara da rastlamak mümkündür. Nitekim Paksoy Erbaydar ve Çilingiroğlu, tıp eğitiminin öğrencilerin ruh sağlığı sorunu olan bireylere yönelik tutumunu etkileyip etkilemediğini ölçmek için birinci ve altıncı sınıfta öğrencilerden topladıkları verileri karşılaştırmışlardır. Mesleki konularda olumlu bazı etkiler yaratmakla beraber, tıp eğitiminin, hekim adaylarının ruh sağlığı sorunu olan bireylere yönelik tutumları üzerinde önemli bir değişiklik yaratmadığı ifade edilmiştir (31). Kayahan’ın, psikiyatri teori ve uygulama eğitimi almayan ikinci ve üçüncü sınıf hemşirelik öğrencileri ile, teori ve uygulama eğitimi alan dördüncü sınıf öğrencilerini karşılaştırdığı çalışmasında ise, eğitimin tedavi ve çare arama davranışı dışında şizofreniye yönelik olumlu tutum değişikliği yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır (32).

Yapılan araştırmada eğitimin, sosyal hizmet öğrencilerinin ruhsal bozukluğa yönelik tutumlarına etkisinin yanı sıra, ruhsal hastalığa yönelik inançlarına etkisi de incelenmiştir. Psikolojide Seçme Konular dersi aldıktan sonra öğrencilerin ruh sağlığı sorunu olan bireylere yönelik inançlarının olumlu yönde değiştiği tespit edilmiştir. Toplam inanç puanında, çaresizlik ve kişilerarası ilişkiler ile

Tablo 2. Öğrencilerin RHYİÖ ve alt ölçeklerinden ders öncesi ve sonrasında aldıkları puanlar, tanımlayıcı istatistikler ve Wilcoxon Test Değerleri

		N	$\bar{x}$	S	Min.	Maks.	Yüzelikler			Wilcoxon Test Değerleri		
							Q ₁	Q ₂	Q ₃	T	Z	p
RHYİÖ	Ön test	44	4.50	12.83	22.00	82.00	36.00	45.00	50.00	181.5	-3.378	<0.001
	Son test	44	37.82	14.03	6.00	78.00	29.00	35.00	45.25			
Çaresizlik Kişiler Arası İlişkilerde Bozulma	Ön test	44	23.50	8.24	10.00	44.00	17.25	24.00	28.00	242.5	-2.95	0.003
	Son test	44	20.18	8.17	-	42.00	15.00	18.00	23.75			
Tehlikelilik	Ön test	44	20.39	5.38	10.00	35.00	17.25	20.50	23.00	160	-3.652	<0.001
	Son test	44	17.18	6.33	6.00	35.00	12.25	16.00	21.00			
Utanma	Ön test	44	0.61	1.28	-	5.00	-	-	-	47	-0.749	0.454
	Son test	44	0.45	0.95	-	4.00	-	-	0.75			

Tablo 3. Öğrencilerin RSTTÖ ve alt ölçeklerinden ders öncesi ve sonrasında aldıkları puanlar, tanımlayıcı istatistikler ve Wilcoxon Test Değerleri

		N	$\bar{x}$	S	Min.	Maks.	Yüzelikler			Wilcoxon Test Değerleri		
							Q ₁	Q ₂	Q ₃	T	Z	p
RSTTÖ	Ön test	44	43	14.05	25.00	87.00	33.50	41.50	48.00	288.5	-2.412	0.016
	Son test	44	39	12.05	24.00	92.00	30.00	35.50	45.50			
İyi Niyet	Ön test	44	18	7.16	10.00	42.00	14.00	16.00	19.00	244	-2.241	0.025
	Son test	44	15	5.10	10.00	41.00	12.00	15.00	16.00			
Toplum Ruh Sağlığı İdeolojisi	Ön test	44	21	6.88	10.00	36.00	15.50	19.50	24.75	245.5	-2.019	0.043
	Son test	44	19	7.03	9.00	45.00	13.00	18.00	22.75			
Korku/Dışlanma	Ön test	44	5	1.75	2.00	9.00	3.25	4.00	6.00	292	-0.663	0.507
	Son test	44	4	1.67	2.00	7.00	3.00	4.00	6.00			

tehlikelilik alt boyutlarında olumlu yönde değişiklikler olurken, utanma alt boyutunda herhangi bir değişiklik gözlenmemiştir. Literatürde daha önce yapılmış benzer çalışmalara bakıldığında, Kara'nın konuyla ilgili verilen dersin ardından sosyal hizmet öğrencilerinin ruhsal bozukluklara dair inançlarını değerlendirdiği çalışmasında, eğitimin inançları olumlu yönde etkilediği söylenebilmektedir (24). Küçükkaraca ve Akçay da sosyal hizmet öğrencilerinin, öğrenim gördükleri sınıfa göre, ruhsal bozukluklara yönelik inançlarında anlamlı bir farklılık olduğunu, sosyal hizmet eğitiminin öğrencilerin inançlarına olumlu yönde etki ettiğini belirtmektedir (8). Bilge ve arkadaşlarının, ebelik öğrencilerinin Ruh Sağlığı Hastalıkları dersini almadan önce ve aldıktan sonra yaptıkları karşılaştırmada ise dersin, öğrencilerin konuyla ilgili olumlu inançlarını arttırdığına dair bulgulara ulaşıldığı aktarılmaktadır (33). Literatür incelendiğinde, ruh sağlığı ve ruhsal bozukluklar ile ilişkili verilen eğitimin, öğrencilerin ruhsal bozuklukları olan bireylere yönelik inançları üzerinde olumlu yönde etki ettiğini gösteren çalışmalarla birlikte, etkisi olmadığını gösteren çalışmaların da bulunduğu görülmektedir. Nitekim Akgün'ün sosyal hizmet öğrencilerini psikiyatrik sosyal hizmet dersi öncesinde ve sonrasında değerlendirdiği çalışmasında, ön test ve son test arasında anlamlı farkın olmadığı ifade edilmektedir (34). Benzer şekilde, Günay ve arkadaşlarının, üçüncü ve dördüncü sınıflardan ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği dersini gören 240 hemşirelik öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, sınıfın ve saha uygulaması yapmanın, öğrencilerin ruhsal bozukluklara yönelik inançları üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı saptanmıştır (20). Öztürk ve arkadaşları ise, hemşirelik lisans öğrencilerinden, psikiyatri teori ve uygulama eğitimi almayan 3. sınıflar ve alan 4. sınıflardan topladıkları verileri karşılaştırmışlardır. Araştırmanın sonucunda, dersi alan ve almayan öğrencilerin ruhsal hastalıklara karşı inançları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ifade edilmektedir. Konuyla ilgili olarak çalışmada bu durum, teorik eğitimin yanında verilen saha uygulaması esnasında yaşanan yetersizlik sebebiyle öğrencilerin hastalarla karşılaşamamaları ile açıklanmaktadır (21).

Sonuç olarak dersin teorisinin yanında saha uygulamasının da yapılarak sosyal hizmet eğitimin iyileştirilmesinin, ruh sağlığı ve ruhsal

bozukluklarla ilgili derslerin birinci sınıfta başlayarak her kademede yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir. Hem inanç, hem de tutumda herhangi bir iyileşme tespit edilmeyen alt boyutların değerlendirilerek ders içeriğinin revize edilmesi, dersin bu alanlardaki etkililiğini artıracaktır. Ayrıca, yapıldığı dönem ile ve nicel veri toplama tekniği ile sınırlı olan bu araştırmanın daha sonra tekrarlanmasının, sonraki çalışmalarda nitel veri toplama tekniklerinin de kullanılmasının faydalı olacağını söylemek mümkündür. Ek olarak, tek bir üniversitede değil, birden çok üniversitede öğrenim gören öğrenciler arasında benzer çalışmaların yapılmasının, özellikle sağlık alanında çalışmaya aday olan farklı disiplinlerdeki öğrencilerin de konuyla ilgili tutumlarının, inançlarının, verilen eğitimlerin etkinliğinin ölçülmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

1. World Health Organization (WHO). Basic Documents. 48th Edition. Geneva: World Health Organization; 2014. <https://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd48/basic-documents-48th-edition-en.pdf>.
2. Attepe Özden S. Psikiyatri kliniğinde sosyal hizmet uygulamaları. İçinde: ATTEPE ÖZDEN S, ÖZCAN E, editörler. Tıbbi Sosyal Hizmet. Ankara: Nobel Yay; 2017. s. 125-135.
3. Akçay S. Ruhsal hastalıklar ve sosyal hizmet. İçinde: AYSAN Ü, editör. Tıbbi Sosyal Hizmet El Kitabı. Ankara: Grafiker Yay; 2021. s. 209-228.
4. Oral M, Tuncay T. Ruh sağlığı alanında sosyal hizmet uzmanlarının rol ve sorumlulukları. Toplum ve Sosyal Hizmet 2012; 23 (2): 93-114.
5. Bland R, Renouf N. Social work and the mental health team. Australasian Psychiatry 2001; 9 (3): 238-241. <https://doi.org/10.1046%2Fj.14401665.2001.00335.x>.
6. Amerikan Psikiyatri Birliği. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı (çev. ed. Köroğlu E.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 2013.
7. Corrigan PW, Watson AC. Understanding the impact of stigma on people with mental illness. World Psychiatry 2002; 1 (1): 16-20. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1489832/>.

8. Küçükkaraca N, Akçay S. Sosyal Hizmet bölümü öğrencilerinin ruhsal hastalığa yönelik inançlarının belirlenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet* 2017; 8 (1): 27-45. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/514941>.
9. Bilge A, Çam MO. Ruhsal hastalığa yönelik damgalama ile mücadele. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2010; 9(1): 71-78. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/T1RreU9UQXc/ruhsal-hastaliga-yonelik-damgalama-ile-mucadele>.
10. Dickerson FB, Sommerville J, Origoni AE, Ringel NB & Parente F. Experiences of stigma among outpatients with schizophrenia. *Schizophrenia Bulletin* 2002; 28(1): 143-155. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a006917>.
11. Wahl OF. Mental health consumers' experience of stigma. *Schizophrenia Bulletin* 1999; 25 (3): 467-478. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a033394>.
12. Çam MO, Bilge A. Ruh hastalığına yönelik inanç ve tutumlar. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2007; 8 (3): 215-223. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TnpFME5UYzM/ruh-hastaligina-yonelik-inanc-ve-tutumlar>.
13. Üçok A, Polat A, Sartorius N, Erkoc S, Ataklı C. Attitudes of psychiatrists towards patients with schizophrenia. *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 2004; 58 (1): 89-91. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1819.2004.01198.x>.
14. Lauber C, Nordt C, Braunschweig C, Rössler W. Do mental health professionals stigmatize their patients? *Acta Psychiatrica Scandinavica* 2006; 113: 51-59. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2005.00718.x>.
15. International Federation of Social Workers (IFSW) and International Association of Schools of Social Work (IASSW). Global definition of social work. 2014. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>.
16. Zellmann KT, Madden EE, & Aguiniga DM. Bachelor of social work students and mental health stigma: understanding student attitudes. *Journal of Social Work Education* 2014; 50(4): 660-667. <https://doi.org/10.1080/10437797.2014.947900>.
17. Eack SM, Newhill CE, Watson AC. Effects of severe mental illness education on MSW student attitudes about schizophrenia. *Journal of Social Work Education* 2012; 48(3): 425-438. <https://doi.org/10.5175/jswe.2012.201000042>.
18. Şahin G, Amancalı M, Sayın SA, Yakar A, Buzlu S. Bir hemşirelik bölümündeki öğrencilerin ruhsal bozukluğu olan bireylere karşı tutumları ve ilişkili faktörler. *ACU Sağlık Bilimleri Dergisi* 2019; 10(2): 218-224. <https://doi.org/10.31067/0.2019.144>
19. Öz F, İnci F. Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği dersinin hemşirelik öğrencilerinin ruhsal sorunu olan bireye yönelik tutumlarına etkisi. *Kriz Dergisi* 2009; 17(2): 39-47. https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000298.
20. Günay S, Bekitkol T, Ekitli BG, Yıldırım S. Determination of the mental disorder beliefs of students in a Nursing Faculty. *Journal of Psychiatric Nursing* 2016; 7(3): 129-134. <https://doi.org/10.5505/phd.2016.43534>
21. Öztürk A, Kaçan Softa H, Ulaş Karaahmetoğlu G. Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin ruhsal hastalıklara karşı inançları ve Psikiyatri Hemşireliği dersinin etkisi. *Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi* 2015; 4: 146-166.
22. Yüksel EG, Taşkın EO. Türkiye'de hekimler ve Tıp Fakültesi öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik tutum ve bilgileri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2005; 6: 113-121. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TmpFMk5UWTI/turkiye-de-hekimler-ve-tip-fakultesi-ogrencilerinin-ruhsal-hastalıklara-yonelik-tutum-ve-bilgileri>.
23. Özmen E, Ögel K, Sağduyu A, Tamar D, Boratav C, Aker T. Psikiyatri dışı uzman hekimlerin ruhsal bozukluklar konusunda bilgi ve tutumları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2003; 4: 5-12. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TWpBeE9UTXo/psikiyatri-disi-uzman-hekimlerin-ruhsal-bozukluklar-konusunda-bilgi-ve-tutumları>.
24. Kara N. Sosyal Hizmet bölümü öğrencilerinin ruhsal hastalıklara yönelik inançları ve ruhsal hastalıklara yönelik verilen teorik eğitimin etkileri. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi* 2015; 2: 69-77.
25. Hirai M, Clum GA. Development, reliability, and validity of the beliefs toward mental illness scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment* 2000; 22: 221-236.

26. Bilge A, Çam MO. Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği'nin geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2008; 9 (2): 91-96.
27. Taylor SM, Dear MJ, Hall GB. Attitudes toward the mentally ill and reactions to mental health facilities. *Social Science & Medicine* 1979; 13 (4): 281-290.
28. Bağ B, Ekinci M. Ruhsal Sorunlu Bireylere Yönelik Toplum Tutumları Ölçeğinin (RSTTÖ) Türk toplumunda geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 2006; 5 (15): 63-83.
29. Bağ, B. Sağlık personelinin ruhsal sorunları olan bireylere yönelik tutumlarının araştırılması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2003.
30. Danacı AE, Balıkcı K, Aydın O, Cengiz C, Uykur AB. The effect of medical education on attitudes towards schizophrenia: a five-year follow-up study. *Turkish Journal of Psychiatry* 2016; 27 (3): 176-184. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27711938/>.
31. Paksoy Erbaydar N, Çilingiroğlu N. Tıp eğitimi geleceğin hekimlerinin ruh sağlığı sorunu olan bireylere yönelik tutumlarının etkilemekte midir? *Türk Psikiyatri Dergisi* 2010; 21(2): 114-25. <https://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C21S2/114-125.pdf>.
32. Kayahan M. Hemşirelik öğrencilerinin şizofreniye karşı tutumları ve psikiyatri eğitimin etkisi. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2009; 6 (1): 27-34.
33. Bilge A, Akmeşe ZB, Çakır Koçak Y, Sarıcan ES. A group of midwifery students' beliefs toward mental illness in Turkey. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi* 2013; 2 (1): 9-14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/520748>.
34. Akgün R. Psikiyatrik Sosyal Hizmet dersinin ve sosyodemografik özelliklerin Sosyal Hizmet bölümü öğrencilerinin ruh sağlığına yönelik inançlarına etkisinin belirlenmesi. 4. Uluslararası Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi (ICPESS) Bildiriler Kitabı, c. 3: Sosyal Araştırmalar 2018; 126-132. Venice/ITALY.